

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 4 juni 2015 *

”Begäran om förhandsavgörande — Artikel 267 FEUF — Förfarande för kontroll av en lags förenlighet med grundlagen — Prövning av en nationell lags förenlighet med såväl unionsrätten som grundlagen i den aktuella medlemsstaten — Nationell domstols möjlighet att begära förhandsavgörande från EU-domstolen — Nationell lagstiftning som föreskriver att en skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle — Direktiven 2003/96/EG och 2008/118/EG — Artikel 107 FEUF — Artiklarna 93 EA, 191 EA och 192 EA”

I mål C-5/14,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Finanzgericht Hamburg (Tyskland) genom beslut av den 19 november 2013, som inkom till domstolen den 7 januari 2014, i målet

Kernkraftwerke Lippe-Ems GmbH

mot

Hauptzollamt Osnabrück,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Ilešić (referent) samt domarna A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas och C.G. Fernlund,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 4 november 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Kernkraftwerke Lippe-Ems GmbH, genom J. Lüdicke och G. Roderburg, Rechtsanwälte,
- Hauptzollamt Osnabrück, genom C. Schürle och I. Schmidtke, båda i egenskap av ombud,
- Tysklands regering, genom T. Henze och K. Petersen, båda i egenskap av ombud,
- Finlands regering, genom S. Hartikainen och J. Heliskoski, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

— Europeiska kommissionen, genom R. Lyal och R. Sauer, båda i egenskap av ombud,
och efter att den 3 februari 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 267 FEUF, artikel 14.1 a i rådets direktiv 2003/96/EG av den 27 oktober 2003 om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet (EUT L 283, s. 51), av artikel 1.1 och 1.2 i rådets direktiv 2008/118/EG av den 16 december 2008 om allmänna regler för punktskatt och om upphävande av direktiv 92/12/EEG (EUT L 9, 2009, s. 12), av artikel 107 FEUF, av artikel 93.1 EA, av artikel 191 EA, jämförd med artikel 3.1 i protokoll (nr 7) om Europeiska unionens immunitet och privilegier, som fogats till EU-, EUF- och Euratomfördragen (nedan kallat protokollet), liksom av artikel 192.2 EA jämförd med artikel 1.2 EA och artikel 2 d EA.
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Kernkraftwerke Lippe-Ems GmbH (nedan kallat KLE), som driver kärnkraftverket Emsland i Lingen (Tyskland), mot Hauptzollamt Osnabrück (nedan kallad Hauptzollamt). Målet rör den skatt på kärnbränsle som KLE är skyldigt att betala med tillämpning av lagen av den 8 december 2010 om skatt på kärnbränsle (Kernbrennstoffsteuergesetz) (BGBl. 2010 I, s. 1804) (nedan kallad KernbrStG) med anledning av att bolaget under juni 2011 har använt bränslepatroner i nämnda kärnkraftverks reaktor.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2003/96

- 3 I skälen 2, 3, 6 och 7 i direktiv 2003/96 anges följande:
"(2) Avsaknaden av gemenskapsbestämmelser om minimiskattesatser för elektricitet och andra energiprodukter än mineraloljor kan inverka negativt på den inre marknadens funktion.
(3) För att den inre marknaden skall fungera väl och för att målen i andra delar av gemenskapens politik skall uppnås krävs det att minimiskattenivåer fastställs på gemenskapsnivå för de flesta energiprodukter, inklusive elektricitet, naturgas och kol.
...
(6) Enligt artikel 6 i [EG-]fördraget skall miljöskyddskraven integreras i utformningen och genomförandet av gemenskapens övriga politik.
(7) I egenskap av part i Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar har gemenskapen ratificerat Kyotoprotokollet. Beskattningen av energiprodukter, och, när detta är tillämpligt, elektricitet, är ett av de instrument som är tillgängliga för att målen för Kyotoprotokollet skall kunna uppnås."

4 Artikel 1 i nämnda direktiv har följande lydelse:

”Energiprodukter och elektricitet skall beskattas i medlemsstaterna i överensstämmelse med detta direktiv.”

5 Artikel 2 i nämnda direktiv har följande lydelse:

”1. I detta direktiv ska termen energiprodukter tillämpas på

- a) produkter enligt KN-nummer 1507–1518, när de är avsedda att användas som bränsle för uppvärmning eller motorbränsle,
- b) produkter enligt KN-nummer 2701, 2702 samt 2704–2715,
- c) produkter enligt KN-nummer 2901 och 2902,
- d) produkter enligt KN-nummer 2905 11 00, som inte är av syntetiskt ursprung, när de är avsedda att användas som bränsle för uppvärmning eller motorbränsle,
- e) produkter enligt KN-nummer 3403,
- f) produkter enligt KN-nummer 3811,
- g) produkter enligt KN-nummer 3817,
- h) produkter enligt KN-nummer 3824 90 99, när de är avsedda att användas som bränsle för uppvärmning eller motorbränsle.

2. Detta direktiv ska även tillämpas på: Elektricitet enligt KN-nummer 2716.

3. När de är avsedda för användning, utbjuds till försäljning eller används som motorbränsle eller bränsle för uppvärmning skall andra energiprodukter än de för vilka en skattenivå fastställs i detta direktiv beskattas i enlighet med användningen, i nivå med skattesatsen för likvärdigt bränsle för uppvärmning eller motorbränsle.

Förutom de skattepliktiga produkter som anges i punkt 1, skall produkter som är avsedda för användning, utbjuds till försäljning eller används som motorbränsle eller som tillsats eller som medel för att öka volymen i motorbränslen, beskattas i nivå med likvärdigt motorbränsle.

Förutom de skattepliktiga produkterna enligt punkt 1 skall alla andra kolväten utom torv som är avsedda för användning, utbjuds till försäljning eller används för uppvärmningsändamål, beskattas i nivå med likvärdiga energiprodukter.

4. Detta direktiv ska inte tillämpas på

...

b) följande användningar av energiprodukter och elektricitet:

- Energiprodukter som används för andra ändamål än som motorbränslen eller som bränslen för uppvärmning.
- Dubbel användning av energiprodukter.

...

5. Hänvisningar till nummer i den kombinerade nomenklaturen, KN-nummer, i detta direktiv, skall avse nummer i kommissionens förordning (EG) nr 2031/2001 av den 6 augusti 2001 om ändring av bilaga I till rådets förordning (EEG) nr 2658/87 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om gemensamma tulltaxan [(EGT L 279, s. 1) (nedan kallad Kombinerade nomenklaturen)].

Varje år skall beslut om uppdatering av KN-numren fattas för de produkter som nämns i detta direktiv i enlighet med förfarandet i artikel 27. Beslutet får inte leda till ändringar i de minimiskattesatser som tillämpas enligt detta direktiv eller att energiprodukter och elektricitet läggs till eller tas bort.”

6 I artikel 4 i direktiv 2003/96 föreskrivs följande:

”1. De skattenivåer som medlemsstaterna skall tillämpa på de energiprodukter och den elektricitet som anges i artikel 2 får inte underskrida de minimiskattenivåer som föreskrivs i detta direktiv.

2. I detta direktiv avses med skattenivå det samlade belopp som påförts i form av alla indirekta skatter (med undantag av mervärdesskatt) som beräknats direkt eller indirekt på kvantiteten av energiprodukter och elektricitet när de frisläppts för förbrukning.”

7 I artikel 14.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall, utöver vad som följer av de allmänna bestämmelserna i [rådets direktiv 92/12/EEG av den 25 februari 1992 om allmänna regler för punktskattepliktiga varor och om innehav, flyttning och övervakning av sådana varor (EGT L 76, s. 1; svensk specialutgåva, område 9, volym 2, s. 57)] om skattebefrielser för användning av skattepliktiga produkter och utan att det påverkar tillämpningen av andra gemenskapsbestämmelser, bevilja skattebefrielse för följande användningsområden, på villkor som medlemsstaterna skall fastställa i syfte att säkerställa en korrekt och lättfattlig tillämpning av sådana skattebefrielser och i syfte att förhindra varje form av skatteflykt, undandragande av skatt eller missbruk:

a) Energiprodukter och elektricitet som används för att framställa elektricitet och elektricitet som används för att upprätthålla möjligheten till elproduktion. Medlemsstaterna får dock av miljöpolitiska skäl beskatta dessa produkter utan att iaktta bestämmelserna om minimiskattenivåer i detta direktiv. I så fall skall beskattning av dessa produkter inte beaktas vid iakttagande av de minimiskattenivåer för elektricitet som fastställs i artikel 10.

...”

Direktiv 2008/118

8 I skäl 9 i direktiv 2008/118 anges följande:

”Eftersom punktskatt är en skatt på konsumtion av vissa varor bör skatten inte tas ut för punktskattepliktiga varor som under vissa omständigheter förstörts eller gått oåterkalleligen förlorade.”

9 I artikel 1 i samma direktiv föreskrivs följande:

”1. I detta direktiv fastställs allmänna regler för punktskatt som direkt eller indirekt drabbar konsumtion av följande varor, nedan kallade punktskattepliktiga varor.

a) Energiprodukter och elektricitet som omfattas av direktiv [2003/96].

...

2. Medlemsstaterna får påföra andra indirekta skatter på punktskattepliktiga varor för särskilda ändamål, förutsatt att dessa skatter är förenliga med gemenskapens regler om punktskatt eller mervärdesskatt i fråga om bestämning av skattebas, skatteberäkning, skattskyldighet och övervakning, men inte innefattar bestämmelser om undantag från skatteplikt.

3. Medlemsstaterna får påföra skatter på

- a) andra produkter än punktskattepliktiga varor,
- b) tillhandahållande av tjänster, även sådana som har anknytning till punktskattepliktiga varor, vilka inte kan betecknas som omsättningsskatter.

Påförande av sådana skatter får emellertid inte leda till gränsformaliteter i handeln mellan medlemsstater.”

10 I artikel 47 i direktiv 2008/118 föreskrivs följande:

”1. Direktiv [92/12] ska upphöra att gälla från och med den 1 april 2010.

...

2. Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet.”

Tysk rätt

11 I artikel 100.1 första meningen i Förbundsrepubliken Tysklands grundlag (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) föreskrivs följande:

”Om en domstol bedömer att en lag som domstolens avgörande beror av är oförenlig med grundlagen, ska den vilandeförklara och överlämna frågan ... till Bundesverfassungsgericht [(den federala författningsdomstolen)] för beslut ...”

12 1 § KernbrStG, med rubriken ”Beskattningsunderlag, beskattningsområde”, föreskriver följande:

”1) Kärnbränsle som används för kommersiell framställning av elektricitet ska beskattas på beskattningsområdet med skatt på kärnbränsle. Skatt på kärnbränsle är en konsumtionsskatt i den mening som avses i skattelagen.

2) Beskattningsområdet är Förbundsrepubliken Tyskland ...”

13 I 2 § KernbrStG, med rubriken ”Definitioner av begrepp som används i lagen”, föreskrivs följande:

”I denna lag avses med

1. Kärnbränsle:

- a) plutonium 239 och plutonium 241,
- b) uranium 233 och uranium 235,

även i form av föreningar, legeringar, keramiska produkter och blandningar.

2. Bränslepatron: den enhet bestående av flera bränslestavar och som används för att föra in kärnbränslet i kärnreaktorn.
 3. Bränslestav: den geometriska form som används för att föra in kärnbränslet, som är täckt med ett kapslingsmaterial, i kärnreaktorn.
 4. Kedjereaktion: den process varigenom neutroner genom fission av kärnbränsleelement frigör andra neutroner, som i sin tur utlöser en fission av andra kärnbränsleelement.
 5. Kärnreaktor: den geometriska anordning i vilken bränslepatroner eller bränslestavar liksom andra tekniska komponenter ordnas för att utlösa en självbärande, kontrollerad kedjereaktion.
 6. Operatör: innehavaren av tillstånd att driva en anläggning för industriell produktion av elektricitet genom fission av kärnbränsle.”
- 14 I 3 § i lagen, med rubriken ”Skattesats”, fastställs den skatt som ska betalas för 1 gram plutonium 239, plutonium 241, uranium 233 eller uranium 235 till 145 euros.
- 15 I 5 § i samma lag, med rubriken ”Beskattningsgrundande händelse, betalningsskyldig för skatten”, föreskrivs följande:
- ”1) Skatten ska betalas när en bränslepatron eller bränslestav används för första gången i en kärnreaktor och en självbärande kedjereaktion utlöses. ...
- 2) Operatören ska vara betalningsskyldig för skatten.”
- 16 I 6 § i samma lag, med rubriken ”Skattedeklaration, skattens utkrävbarhet”, föreskrivs i punkt 1 att den som är betalningsskyldig för skatten ska lämna in en deklaration, i vilken vederbörande själv beräknar den skatt som ska betalas.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 17 Under juni 2011 använde KLE bränslepatroner i reaktorn på kärnkraftverket Emsland för att utlösa en självbärande kedjereaktion.
- 18 KLE lämnade in en deklaration av skatten på kärnbränsle till Hauptzollamt den 13 juli 2011 . I deklarationen beräknade bolaget med stöd av KernbrStG, i kraft sedan den 1 januari 2011, ett belopp på 154 117 745 euro som skulle betalas som kärnbränsleskatt.
- 19 KLE inledde därefter ett invändningsförfarande mot deklarationen. I beslut av den 16 november 2011 avslogs bolagets yrkande. KLE överklagade den 30 november 2011 nämnda beslut till Finanzgericht Hamburg (skattedomstol i Hamburg). Genom beskattningsbeslut av den 28 augusti 2013 ändrade Hauptzollamt beloppet för den skatt som skulle betalas till 154 117 455 euros. Det är detta beskattningsbeslut som är föremål för talan vid den nationella domstolen.
- 20 Det framgår av uppgifter från den hänskjutande domstolen att parterna i det nationella målet inte är överens bland annat i fråga om huruvida KernbrStG är förenlig med unionsrätten.
- 21 KLE anser för det första att direktiv 2008/118 och direktiv 2003/96 möjliggör en beskattning av elektricitet som slutprodukt, men inte en punktbeskattning av de energikällor som använts vid framställningen av elektricitet. För det andra anser KLE att artikel 107 FEUF utgör hinder för tillämpningen av KernbrStG, eftersom KernbrStG påverkar konkurrensen mellan olika elproducenter genom att elproduktionen i kärnkraftverk beskattas medan varken andra sätt att producera elektricitet

som inte släpper ut koldioxid eller sådana produktionssätt som medför sådana utsläpp beskattas. För det tredje är KLE av uppfattningen att KernbrStG strider mot artikel 191 FEUF och följande artiklar jämförda med artikel 4.3 FEU, eftersom lagen ger elproducenterna incitament att använda sig av metoder för elproduktion som är mindre gynnsamma för att minska koldioxidutsläppen. Slutligen anser KLE att KernbrStG strider mot logiken i artikel 93 EA och det syfte som följer av artiklarna 191 EA, 192 EA och av protokollet, som avser att utveckla produktionen av el från kärnkraftsenergi, vilken inte släpper ut koldioxid.

- 22 Hauptzollamt menar att direktiv 2008/118 endast berör rörligheten mellan medlemsstater för varor som är föremål för punktskatt och att direktiv 2003/96 inte innehåller bestämmelser som är tillämpliga på kärnbränsle. Myndigheten anser att KernbrStG inte utgör någon åtgärd för statligt stöd i den mening som avses i artikel 107 FEUF och att denna bestämmelse i EUF-fördraget i vart fall inte kan ge KLE rätt att få sin deklaration av den 13 juli 2011 av skatt på kärnbränsle upphävd. Vidare gör artikel 194.2 andra stycket FEUF det möjligt för medlemsstaterna att fritt bestämma huruvida de ska använda kärnkraft över huvud taget och huruvida användningen av sådan kärnkraft ska beskattas. Enligt Hauptzollamt utgör bestämmelserna i Euratomfördraget inte heller hinder för KernbrStG, eftersom den lagen inte föreskriver att Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom) ska betala skatt på kärnkraft, och den är inte heller skyldig att betala sådan skatt på grundval av sin äganderätt. Hauptzollamt är av uppfattningen att dessa bestämmelser varken påverkar medlemsstaternas befogenhet att besluta om sätten för sin energiförsörjning eller påverkar deras befogenheter att ta ut skatt för driften av kärnkraftverk.
- 23 Vidare framgår det av beslutet om hänskjutande att Finanzgericht Hamburg i ett parallellt förfarande har hänskjutit en fråga till Bundesverfassungsgericht om förenligheten av KernbrStG med Förbundsrepubliken Tysklands grundlag.
- 24 Den hänskjutande domstolen undrar härvid om det är möjligt att begära ett förhandsavgörande från domstolen medan det finns ett anhängigt förfarande vid Bundesverfassungsgericht.
- 25 Den hänskjutande domstolen har angett att för det fall Bundesverfassungsgericht, som är ensam behörig att pröva federala lagars förenlighet med grundlagen och i förekommande fall ogiltigförklara dessa, slår fast att KernbrStG är ogiltig och inte skulle ha varit tillämplig (*ex tunc*), ska KLE:s deklaration av den 13 juli 2011 av skatt på kärnbränsle förklaras ha varit ogiltig av detta skäl, och tolkningen av unionsrätten skulle inte längre vara utslagsgivande för att avgöra det nationella målet. Den hänskjutande domstolen anser emellertid att den omständigheten att det finns ett pågående förfarande vid Bundesverfassungsgericht inte gör det möjligt för den att utgå från att den inte behöver tillämpa den lagen och att frågan om lagens förenlighet med unionsrätten inte längre blir aktuell, eftersom lagen förblir tillämplig till dess något annat bestäms. Vidare kan Bundesverfassungsgericht slå fast att lagen är ogiltig och ej tillämplig endast med verkan för framtiden.
- 26 Vidare har den hänskjutande domstolen angett att den tolkar artikel 100.1 första meningen i Förbundsrepubliken Tysklands grundlag så, att bestämmelsen inte tillåter att domstolar prövar ett mål i sak förrän Bundesverfassungsgericht har meddelat sitt avgörande, men att den inte förbjuder att en begäran om förhandsavgörande framställs till domstolen.
- 27 För det tredje understryker den hänskjutande domstolen att förfarandet skulle kunna pågå i flera år om det inte vore möjligt att framställa en begäran om förhandsavgörande för tolkningen av unionsrätten förrän Bundesverfassungsgericht har meddelat att KernbrStG är förenlig med grundlagen. Det finns här anledning att beakta skyldigheten att döma i saken inom skälig tid.

28 Mot denna bakgrund beslutade Finanzgericht Hamburg att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Har en nationell domstol även rätt att hänskjuta frågor till Europeiska unionens domstol enligt artikel 267 andra stycket jämförd med artikel 267 första stycket b FEUF som har ställts beträffande tolkningen av unionsrätten mot bakgrund av en nationell bestämmelse, om domstolen inte enbart anser att det är osäkert huruvida bestämmelsen är förenlig med unionsrätten, utan även att den nationella bestämmelsen är oförenlig med den nationella grundlagen och därför redan i ett parallellt förfarande har begärt avgörande av denna fråga från författningsdomstolen, vilken enligt nationell lagstiftning är exklusivt behörig att pröva huruvida lagar är förenliga med grundlagen och denna domstol ännu inte har avgjort nämnda fråga?

Om den första frågan besvaras jakande ...:

- 2) Utgör direktiven 2008/118 och 2003/96 som antagits för att harmonisera punktskatt och som rör energiprodukter och elektricitet i Europeiska unionen hinder mot ett införande av en nationell skatt som påförs på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet? Har det betydelse huruvida den nationella skatten kan förväntas övervältras på konsumenterna genom elpriset, och vad ska i förekommande fall förstås med övervältring?
- 3) Kan ett företag värja sig mot en skatt som en medlemsstat påför i syfte att erhålla inkomster från användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet genom att invända att påförandet av skatten utgör ett stöd som enligt artikel 107 FEUF strider mot unionsrätten? Om frågan ska besvaras jakande, utgör KernbrStG, enligt vilken en skatt i syfte att erhålla inkomster endast påförs företag som använder kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet, ett statligt stöd i den mening som avses i artikel 107 FEUF? Vilka omständigheter ska beaktas vid prövningen av huruvida andra företag som inte påförs skatt på samma sätt, i faktiskt och rättsligt hänseende befinner sig i jämförbara situationer?
- 4) Strider påförandet av den tyska skatten på kärnbränsle mot bestämmelserna i Euratomfördraget?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 29 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 267 FEUF ska tolkas så, att en nationell domstol som hyser tvivel om en nationell lagstiftning är förenlig med både unionsrätten och medlemsstatens grundlag förlorar möjligheten, eller i förekommande fall, befrias från skyldigheten att framställa en begäran om förhandsavgörande till domstolen avseende tolkningen eller giltigheten av den lagen, med anledning av att ett förfarande för kontroll av lagstiftningens förenlighet med grundlagen pågår vid den nationella domstol som är behörig att utföra denna kontroll.
- 30 Domstolen vill härvid erinra om att den i artikel 267 FEUF ges behörighet att meddela förhandsavgöranden om tolkningen av fördragen och om tolkningen och giltigheten av de rättsakter som har antagits av unionens institutioner, organ eller byråer. I andra stycket i denna artikel föreskrivs att en nationell domstol får ställa sådana frågor till EU-domstolen, om den anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken, och i tredje stycket föreskrivs att en nationell domstol är skyldig att göra det om den är en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning.

- 31 Av artikel 267 FEUF följer för det första att även om det under vissa förutsättningar kan vara lämpligt att de faktiska omständigheterna fastställts och de frågor som uteslutande ska bedömas enligt nationell rätt är avgjorda när en fråga ställs till EU-domstolen (se dom *Irish Creamery Milk Suppliers Association* m.fl., 36/80 och 71/80, EU:C:1981:62, punkt 6, dom *Meilicke*, C-83/91, EU:C:1992:332, punkt 26, och dom *JämO*, C-236/98, EU:C:2000:173, punkt 31), så har en nationell domstol en mycket vittgående möjlighet att hänskjuta en fråga till EU-domstolen, om den bedömer att det i ett mål som är anhängigt vid den har uppkommit sådana frågor om tolkningen eller giltigheten av bestämmelser i unionsrätten som kräver ett avgörande (se, bland annat, dom *Mecanarte*, C-348/89, EU:C:1991:278, punkt 44, dom *Cartesio*, C-210/06, EU:C:2008:723, punkt 88, dom *Melki och Abdeli*, C-188/10 och C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 41, och dom *A*, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 35).
- 32 Vidare har domstolen slagit fast att en nationell domstol, som inom ramen för sin behörighet ska tillämpa de unionsrättsliga bestämmelserna, är skyldig att säkerställa att dessa regler ges full verkan, genom att med stöd av sin egen behörighet, om det behövs, underlåta att tillämpa motstridande bestämmelser i nationell lagstiftning, även senare antagna bestämmelser, utan att den behöver begära eller avvakta ett föregående upphävande av dessa genom lagstiftning eller något annat konstitutionellt förfarande (se, bland annat, dom *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, punkterna 21 och 24, dom *Filipiak*, C-314/08, EU:C:2009:719, punkt 81, dom *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 45, och dom *A*, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 36).
- 33 Varje bestämmelse i en nationell rättsordning, inbegripet grundlagsbestämmelser, eller varje lagstiftnings-, förvaltnings- eller domstolspraxis som kan leda till att unionsrättens verkan försvagas på grund av att den domstol som är behörig att tillämpa denna rätt förvägras möjligheten att vid tillämpningstillfället göra allt som erfordras för att bortse från nationella lagbestämmelser vilka kan hindra de unionsrättsliga bestämmelsernas fulla verkan, är nämligen oförenlig med de krav som följer av unionsrättens karaktär (se dom *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 22, dom *Factortame* m.fl., C-213/89, EU:C:1990:257, punkt 20, och, för ett liknande resonemang, dom *Križan* m.fl., C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 70). Så skulle vara fallet om lösningen vid en motsättning mellan en unionsrättslig bestämmelse och en nationell lag var förbehållen en annan myndighet – med egen befogenhet att företa skönsmässig bedömning – än den domstol som har att säkerställa unionsrättens tillämpning, även om det till följd därav uppkomna hindret mot unionsrättens fulla verkan endast var tillfälligt (se dom *A*, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 37 och där angiven rättspraxis).
- 34 Domstolen har för det tredje slagit fast att en nationell domstol som har att avgöra ett mål där unionsrätten är tillämplig, och som anser att en nationell bestämmelse inte bara strider mot unionsrätten, utan även är oförenlig med landets grundlag, inte är berövad möjligheten eller befriad från skyldigheten att enligt artikel 267 FEUF ställa en fråga till EU-domstolen om unionsrättens tolkning eller giltighet på grund av att frågan huruvida en regel i nationell rätt är oförenlig med landets grundlag måste överlämnas till en författningsdomstol. Unionsrättens effektivitet skulle nämligen äventyras om förekomsten av en skyldighet för en nationell domstol – som har att avgöra ett mål där unionsrätten är tillämplig – att hänskjuta en fråga till en författningsdomstol innebar att den nationella domstolen var förhindrad att använda sig av möjligheten att enligt artikel 267 FEUF ställa frågor till EU-domstolen om tolkningen eller giltigheten av unionsrätten, i syfte att låta EU-domstolen avgöra huruvida en nationell regel är förenlig med unionsrätten (dom *Mecanarte*, C-348/89, EU:C:1991:278, punkterna 39, 45 och 46, dom *Melki och Abdeli*, C-188/10 och C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 45, och dom *A*, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 38).
- 35 Domstolen har mot denna bakgrund slagit fast att samarbetet mellan domstolen och de nationella domstolarna som anges i artikel 267 FEUF och principen om unionsrättens företräde kräver att den nationella domstolen fritt, och vid den tidpunkt under förfarandet som den domstolen anser vara lämplig, kan begära att domstolen meddelar förhandsavgörande, det vill säga även efter ett förfarande för kontroll av en bestämmelses grundlagsförenlighet (dom *A*, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 39).

- 36 Av de skäl som angetts ovan i punkterna 31–35, skulle emellertid unionsrättens effektivitet äventyras och den ändamålsenliga verkan av artikel 267 FEUF försvagas om den nationella domstolen – med anledning av en pågående kontroll av den nationella lagstiftningens förenlighet med grundlagen – var förhindrad att framställa en begäran om förhandsavgörande till domstolen och att omedelbart tillämpa unionsrätten på ett sätt som står i överensstämmelse med EU-domstolens avgörande eller rättspraxis (se, för ett liknande resonemang, dom Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 20).
- 37 Vad gäller den omständigheten att artikel 100.1 första meningen i Förbundsrepubliken Tysklands grundlag föreskriver att en domstol som bedömer att en lag är grundlagsstridig inte bara ska hänskjuta frågan om huruvida lagen är förenlig med grundlagen för avgörande till Bundesverfassungsgericht, utan även ska vilandeförklara målet, erinrar domstolen om följande. Förekomsten av en nationell processrättslig regel kan inte påverka möjligheten för en nationell domstol att begära förhandsavgörande från EU-domstolen när den, såsom i det nationella målet, är osäker på hur unionsrätten ska tolkas (dom Križan m.fl., C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 67 och där angiven rättspraxis).
- 38 Vad slutligen gäller inverkan av det vid Bundesverfassungsgericht anhängiggjorda förfarandet på betydelsen av en tolkning av unionsrätten för avgörandet av det nationella målet ska följande anges. I den mån tvisten och de hänskjutna frågorna – oberoende av om de i det nationella målet aktuella bestämmelserna är förenliga med grundlagen – avser huruvida en nationell lagstiftning som föreskriver att skatt ska påföras för användning av kärnbränsle, är förenlig med unionsrätten, är det inte uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i målet vid den nationella domstolen eller att frågorna är hypotetiska eller att EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (se, för ett liknande resonemang, dom Filipiak, C-314/08, EU:C:2009:719, punkterna 43 och 45).
- 39 Mot bakgrund av det ovan angivna ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 267 FEUF ska tolkas så, att en nationell domstol som hyser tvivel om huruvida en nationell lagstiftning är förenlig med både unionsrätten och medlemsstatens grundlag varken förlorar möjligheten eller, i förekommande fall, befrias från skyldigheten att framställa en begäran om förhandsavgörande till domstolen avseende tolkningen eller giltigheten av unionsrätten, med anledning av att ett förfarande för kontroll av den lagstiftningens förenlighet med grundlagen pågår vid den nationella domstol som är behörig att utföra denna kontroll.

Den andra frågan

- 40 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida dels artikel 14.1 a i direktiv 2003/96, dels artikel 1.1 och artikel 1.2 i direktiv 2008/118 ska tolkas så, att de utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet.
- 41 Det framgår nämligen av beslutet om hänskjutande att Finanzgericht Hamburg i första hand undrar huruvida kärnbränsle ska undantas från skatteplikt enligt artikel 14.1 a i direktiv 2003/96. Den hänskjutande domstolen frågar också, för det fall det slås fast att kärnbränsle inte omfattas av undantaget från skatteplikt, om undantaget ändå ska tillämpas analogt på kärnbränsle.
- 42 Vidare önskar den hänskjutande domstolen svar på huruvida den skatt som föreskrivs i KernbrStG utgör en punktskatt som indirekt drabbar elkonsumtion som omfattas av direktiv 2003/96 i den mening som avses i artikel 1.1 i direktiv 2008/118, eller en indirekt tilläggsskatt på den produkten i den mening som avses i artikel 1.2 i direktivet. Den hänskjutande domstolen undrar vidare – för det fall skatten omfattas av någon av de nämnda bestämmelserna – om skatten är förenlig med bestämmelserna i direktiv 2003/96 respektive direktiv 2008/118. Finanzgericht Hamburg undrar

särskilt om den omständigheten att en skatt belastar andra än de som är betalningsskyldiga, är avgörande för skattens kvalificering enligt artikel 1 i direktiv 2008/118 och om det i detta hänseende krävs att det använda kärnbränslet ska vara proportionerligt mot mängden producerad elektricitet.

Direktiv 2003/96

- 43 Utan att föregripa prövningen av frågan om huruvida sekundärrättsakter som antagits med stöd av artikel 93 EG (nu artikel 113 FEUF), såsom direktiv 2003/96, ska tillämpas på kärnbränsle, vilken omfattas av bestämmelserna i Euratomfördraget om den gemensamma marknaden på kärnenergiområdet, ska det slås fast att kärnbränslet i vart fall inte omfattas av undantaget från skatteplikt i artikel 14.1 a i direktivet.
- 44 Medlemsstaterna är nämligen enligt artikel 1 i direktiv 2003/96 skyldiga att beskatta energiprodukter i överensstämmelse med direktivet. Syftet med direktivet, vilket framgår av skälen 2 och 3, är att införa minimiskattesatser på unionsnivå för de flesta energiprodukter.
- 45 Artikel 14 i direktivet innehåller en uttömmande uppräkningslista av de undantag från skatteplikt som medlemsstaterna ska tillämpa inom ramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet (se, för ett liknande resonemang, dom *Fendt Italiana*, C-145/06 och C-146/06, EU:C:2007:411, punkt 36).
- 46 Artikel 14.1 a i direktiv 2003/96, i den del det föreskrivs att medlemsstaterna inte ska påföra ”energiprodukter och elektricitet som används för att framställa elektricitet och elektricitet som används för att upprätthålla möjligheten till elproduktion” den skatt som föreskrivs i detta direktiv, fastställer vidare med tydlighet de produkter som omfattas av undantaget från skatteplikt (se, för ett liknande resonemang, dom *Flughafen Köln/Bonn*, C-226/07, EU:C:2008:429, punkt 29).
- 47 I artikel 2.1 i direktiv 2003/96 definieras begreppet ”energiprodukter”, vid tillämpning av det direktivet, genom en uttömmande förteckning över de produkter som omfattas av begreppet med hänvisning till nummer i Kombinerade nomenklaturen.
- 48 Det kärnbränsle som avses i KernbrStG utgör inte en ”energiprodukt”, vid tillämpning av direktiv 2003/96, eftersom det inte återfinns i förteckningen, och det omfattas således inte av undantaget från skatteplikt i artikel 14.1 a i direktivet.
- 49 Det finns följaktligen inte anledning att bestämma huruvida produkten omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2003/96 eller är undantagen detsamma enligt artikel 2.3 och 2.4 i det direktivet.
- 50 KLE har gjort gällande att undantaget från skatteplikt i artikel 14.1 a i direktiv 2003/96 likväl ska tillämpas analogt på kärnbränsle, eftersom direktivet syftar till att genomföra principen om en enda skattesats för elkraft, en princip som hindrar att skatt påförs såväl för elkraften som för produktionskällan. Den omständigheten att kärnbränsle inte anges i förteckningen över energiprodukter i den mening som avses i direktivet följer av ett förbiseende av Europeiska unionens lagstiftare. Detta eftersom lagstiftaren inte kunde förutse att medlemsstaterna skulle anta en sådan åtgärd som KernbrStG, vilken – i den mån den inför en skatt endast för en framställningsmetod för elkraft som inte släpper ut koldioxid – strider mot unionens politik att minska dessa utsläpp liksom mot skälen 6 och 7 i samma direktiv.
- 51 Härvid slår domstolen fast att KLE:s argument inte gör det möjligt att dra slutsatsen att det finns en princip som strider mot en skatt som påförs såväl för konsumtion av elkraft som för den källa som används för att producera elkraften. Det framgår nämligen av sidan 5 i redogörelsen för skälen i förslaget till rådets direktiv om en omstrukturering av gemenskapens regelverk för beskattning av energiprodukter (EGT C 139, 1997, s. 14), till vilken KLE hänvisar, att det på sin höjd finns ”två sätt

att låta elektriciteten omfattas av skattebestämmelserna: genom att beskatta det kärnbränsle som använts vid produktionen av elektricitet (skatt på input) eller genom att beskatta själva elektriciteten (skatt på output)". Av förslaget framgår inte att dessa två sätt utesluter varandra principiellt sett, eftersom Europeiska kommissionen har godtagit att de har en kompletterande karaktär genom att i förslaget förbehålla medlemsstaterna möjligheten att "[till skatten på output] lägga till en (icke-harmoniserad) skatt på input vad gäller ett ur miljösynpunkt önskat kärnbränsle". Inte heller framgår det av förslaget att kommissionen har avsett att föreslå att medlemsstaterna ska undanta de produkter som inte omfattas av det harmoniserade skattesystemet från all typ av beskattning.

- 52 Eftersom räckvidden av artiklarna 2.1 och 14.1 a i direktiv 2003/96 annars skulle ändras radikalt i strid med unionslagstiftarens tydliga vilja, kan den omständigheten att en nationell lagstiftning eventuellt inte är förenlig med unionens politik på området för minskning av koldioxidutsläppen inte heller rättfärdiga att dessa bestämmelser tolkas så, att de tillämpas på andra produkter än energiprodukter och elektricitet i den mening som avses i direktivet.
- 53 Mot bakgrund av det som angetts ovan i punkterna 51 och 52 kan undantaget från skatteplikt i artikel 14.1 a i direktiv 2003/96 inte tillämpas analogt på det kärnbränsle som avses i KernbrStG.
- 54 Artikel 14.1 a i direktiv 2003/96 ska således tolkas så, att den inte utgör hinder för sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet.

Direktiv 2008/118

- 55 Vad gäller frågan om den skatt som införts i KernbrStG utgör "punktskatt" på elektricitet i den mening som avses i artikel 1.1 i direktiv 2008/118 eller en "indirekt tilläggsskatt" på elektricitet i den mening som avses i artikel 1.2 i nämnda direktiv, ska det anges att direktivet inte definierar dessa begrepp.
- 56 Det framgår emellertid av skäl 9 i direktiv 2008/118 att punktskatten är en konsumtionsskatt, det vill säga en indirekt skatt. Vidare framgår det av lydelsen i artikel 1.1 i direktivet att bestämmelsen tar sikte på punktskatter som direkt eller indirekt drabbar konsumtion, bland annat energiprodukter och elektricitet som avses i direktiv 2003/96.
- 57 I likhet med vad den tyska regeringen och kommissionen har anfört ges det för energiprodukter och elektricitet i artikel 4 i direktiv 2003/96, som ålägger medlemsstaterna att iakttä vissa minimiskattesatser för dessa produkter, vissa indikationer vad gäller typen av de skatter som avses i artikel 1.1 i direktiv 2008/118. I artikel 4.2 i det direktivet anges nämligen att den "skattenivå" som medlemsstaterna ska tillämpa på de berörda produkterna utgörs av "det samlade belopp som påförts i form av alla indirekta skatter (med undantag av mervärdesskatt) som beräknats direkt eller indirekt på kvantiteten av energiprodukter och elektricitet när de frisläppts för förbrukning".
- 58 Vad gäller begreppet "indirekta tilläggsskatter" i den mening som avses i artikel 1.2 i direktiv 2008/118, ska det anges att bestämmelsen, som avser att beakta att medlemsstaterna har olika skattetraditioner på området och att indirekta skatter ofta används för att bedriva annan politik än budgetpolitik, gör det möjligt för medlemsstaterna att, utöver den lägsta punktskatten, införa andra indirekta skatter för något särskilt ändamål (se, analogt, dom kommissionen/Frankrike, C-434/97, EU:C:2000:98, punkterna 18 och 19).
- 59 Härav följer att begreppet "indirekta tilläggsskatter" i den mening som avses i artikel 1.2 i direktiv 2008/118, avser andra indirekta skatter som drabbar konsumtionen av produkter som räknas upp i artikel 1.1 i direktivet än "punktskatter", i den mening som avses i den bestämmelsen, och som tas ut för särskilda ändamål.

- 60 För att kunna avgöra om den skatt som införts i KernbrStG kan omfattas av artikel 1.1 i direktiv 2008/118 eller artikel 1.2 i detta, ska det först prövas om skatten är en indirekt skatt som direkt eller indirekt drabbar konsumtion av elektricitet som omfattas av direktiv 2003/96.
- 61 Domstolen har härvid slagit fast, för vissa bränslen som omfattas av rådets direktiv 92/82/EEG av den 19 oktober 1992 om tillnärmning av punktskattesatser för mineraloljor (EGT L 316, s. 19; svensk specialutgåva, område 9, volym 2, s. 98), vilket direktiv har ersatts av direktiv 2003/96, att en nationell skatt för miljöskydd som drabbar lufttrafiken och som beräknas med utgångspunkt i uppgifter om bränsleförbrukning och utsläpp av kolväten och kväveoxider från den aktuella flygplanstypen under en genomsnittligt beräknad flygsträcka, ska anses drabba konsumtionen av sådana bränslen, eftersom det finns ett direkt och oskiljaktigt samband mellan bränsleförbrukningen och de förorenande ämnen som släpps ut vid konsumtionen (se, för ett liknande resonemang, dom Braathens, C-346/97, EU:C:1999:291, punkterna 22 och 23).
- 62 Av beslutet om hänskjutande framgår att den skatt som införts i KernbrStG dels ska betalas när bränslepatroner eller bränslestavar används för första gången i en kärnreaktor och en självbärande kedjereaktion utlöses för kommersiell framställning av elektricitet, dels ska beräknas på den mängd kärnbränsle som använts, eftersom en gemensam skattesats är föreskriven för alla typer av sådant bränsle.
- 63 Enligt de uppgifter som den hänskjutande domstolen har tillhandahållit, är den mängd elektricitet som produceras i ett kärnkraftverk inte direkt beroende av mängden använt kärnbränsle. Detta kan i stället variera utifrån den typ av kärnbränsle som används och även utifrån den aktuella reaktorns produktionsnivå. I likhet med vad kommissionen har gjort gällande får den skatt som införts i KernbrStG tas ut med anledning av att en självbärande kedjereaktion utlöses utan att elektricitet nödvändigtvis har producerats, och följaktligen utan att sådan har konsumerats.
- 64 Till skillnad från den skatt som var aktuell i målet Braathens (C-346/97, EU:C:1999:291), vilken togs ut direkt från vissa flygtransportoperatörer, tas den skatt som införts i KernbrStG inte ut direkt hos den som konsumerar den punktskattepliktiga produkten, utan hos elektricitetsproducenten. Visserligen kan den ekonomiska bördan för skatten, såsom generaladvokaten har gjort gällande i punkt 61 i sitt förslag till avgörande, i princip indirekt bäras i sin helhet av slutkonsumenten om producenten inkluderar skattebeloppet i priset för varje mängd av produkten som tillhandahålls för konsumtion, så att skatten blir neutral för producenten. Det följer emellertid av den bedömning som den hänskjutande domstolen har gjort i detta hänseende att den skatt som införts i KernbrStG inte kan övervältras i sin helhet på slutkonsumenten av elektriciteten, bland annat med hänsyn till att produktens särskilda beskaffenhet inte gör det möjligt att spåra källan för en viss mängd av produkten, och med hänsyn till sättet på vilket elektricitet prissätts i Tyskland, vilket kännetecknas av att elektricitetspriset är ett enhetligt pris som förhandlas fram på elektricitetsbörsen.
- 65 Mot denna bakgrund framgår det inte att det finns ett direkt och oskiljaktigt samband i den mening som avses i domen Braathens (C-346/97, EU:C:1999:291) mellan användningen av kärnbränsle och konsumtionen av elektricitet som producerats i en reaktor på ett kärnkraftverk. Inte heller kan skatten anses vara direkt eller indirekt beräknad på kvantiteten av elektricitet när den frisläpps för förbrukning i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 2003/96.
- 66 Således kan den skatt som införts i KernbrStG, som varken direkt eller indirekt drabbar konsumtionen av elektricitet som avses i direktiv 2003/96 eller av en annan produkt som punktbeskattas, följaktligen inte omfattas av artikel 1.1 eller artikel 1.2 i direktiv 2008/118.
- 67 Härav följer att bestämmelserna inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet.

- 68 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 14.1 a i direktiv 2003/96 och artikel 1.1 och 1.2 i direktiv 2008/118 ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet.

Den tredje frågan

- 69 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 107 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet. För det fall den frågan besvaras jakande undrar den hänskjutande domstolen om artikel 107 FEUF ska tolkas så, att de som ska betala den skatten kan motsätta sig uppbörden av densamma på den grunden att den utgör statligt stöd som förbjuds enligt den artikeln.
- 70 Artikel 107.1 FEUF avser ”stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är”.
- 71 Enligt fast rättspraxis är begreppet statligt stöd mer allmänt än begreppet subvention. Det omfattar nämligen inte enbart konkreta förmåner, såsom subventionerna i sig, utan även statliga ingripanden som på olika sätt minskar de kostnader som normalt belastar ett företags budget och som därigenom, utan att det är fråga om subventioner i strikt bemärkelse, är av samma beskaffenhet och har identiska effekter (se dom *Adria-Wien Pipeline* och *Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke*, C-143/99, EU:C:2001:598, punkt 38, dom *Paint Graphos m.fl.*, C-78/08–C-80/08, EU:C:2011:550, punkt 45, samt dom kommissionen och Spanien/Government of Gibraltar och Förenade kungariket, C-106/09 P och C-107/09 P, EU:C:2011:732, punkt 71).
- 72 Härav följer att en åtgärd genom vilken myndigheterna medger vissa företag en förmånlig skattemässig behandling och som, trots att den inte innebär en överföring av statliga medel, försätter stödmottagarna i en finansiell situation som är mer fördelaktig än den situation som övriga skattskyldiga befinner sig i, utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF (dom *Banco Exterior de España*, C-387/92, EU:C:1994:100, punkt 14, och dom *Paint Graphos m.fl.*, C-78/08–C-80/08, EU:C:2011:550, punkt 46, och där angiven rättspraxis).
- 73 I artikel 107.1 FEUF förbjuds stöd som gynnar ”vissa företag eller viss produktion”, det vill säga selektiva stöd.
- 74 När det gäller bedömningen av selektivitetskriteriet, följer det av fast rättspraxis att det enligt artikel 107.1 FEUF ska fastställas huruvida en nationell åtgärd, inom ramen för en viss rättslig reglering, kan gynna vissa företag eller viss produktion i förhållande till andra företag som, mot bakgrund av det mål som eftersträvas med regleringen, i faktiskt och rättsligt hänseende befinner sig i en jämförbar situation (dom *Adria-Wien Pipeline* och *Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke*, C-143/99, EU:C:2001:598, punkt 41, dom *British Aggregates/kommissionen*, C-487/06 P, EU:C:2008:757, punkt 82, och dom kommissionen och Spanien/Government of Gibraltar och Förenade kungariket, C-106/09 P och C-107/09 P, EU:C:2011:732, punkt 75).
- 75 Domstolen erinrar härvid även om att det i artikel 87.1 EG inte görs någon åtskillnad mellan skälen för eller målen med de statliga ingripandena, utan dessa definieras i förhållande till verkningarna och därmed oberoende av vilken teknik som används (dom *British Aggregates/kommissionen*, C-487/06 P, EU:C:2008:757, punkterna 85 och 89, och dom kommissionen och Spanien/Government of Gibraltar och Förenade kungariket, C-106/09 P och C-107/09 P, EU:C:2011:732, punkt 87).

- 76 KLE har i detta sammanhang i huvudsak gjort gällande att KernbrStG ingår i en reglering för beskattning av energikällor som används för framställning av elektricitet eller i vart fall i en reglering för beskattning av energikällor som används för framställning av elektricitet som inte släpper ut koldioxid. KernbrStG får till följd att andra energikällor än kärnbränsle som används för framställning av elektricitet inte beskattas.
- 77 Med reservation för den hänskjutande domstolens kontroll, framgår det emellertid inte av de uppgifter som domstolen disponerar över – oberoende av den omständigheten att energisektorn i Tyskland enligt uppgifter från den hänskjutande domstolen är strängt reglerad på skatteområdet och föremål för statliga ingripanden – att det är möjligt, mot bakgrund av verkningarna av en sådan reglering och sådana åtgärder, att identifiera ett skattesystem som syftar till att beskatta energikällor som används för framställning av elektricitet eller energikällor som används för framställning av elektricitet som inte släpper ut koldioxid.
- 78 Det framgår dock av beslutet om hänskjutande att det i enlighet med skälen till det lagförslag som utmynnade i KernbrStG, att KernbrStG inför, för perioden den 1 januari 2011 till den 31 december 2016, en skatt för användning av kärnbränsle för kommersiell framställning av elektricitet. Detta i syfte att öka skatteintäkterna, som bland annat ska bidra till att inom ramen för en budgetkonsolidering och med tillämpning av principen att förorenaren ska betala, minska kostnaderna i den federala budgeten för att sanera gruvan Asse II, där radioaktivt avfall från kärnbränsle har lagrats.
- 79 Det är emellertid så, att annan framställning av elektricitet än med kärnbränsle inte omfattas av det system som införts i KernbrStG och att denna produktion, mot bakgrund av systemets syfte, i vart fall inte befinner sig i en situation som är faktiskt och rättsligt jämförbar med situationen för framställning av elektricitet som använder kärnbränsle, eftersom det endast är den produktionen som ger upphov till radioaktivt avfall.
- 80 Härav följer att KernbrStG inte utgör en selektiv åtgärd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF och således inte utgör ett statligt stöd som är förbjudet enligt samma bestämmelse.
- 81 Mot denna bakgrund saknas det anledning att svara på den tredje frågans andra del.
- 82 Den tredje frågan ska besvaras enligt följande. Artikel 107 FEUF ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet.

Den fjärde frågan

- 83 Av uppgifter från den hänskjutande domstolen framgår att den har ställt sin fjärde fråga för att få klarhet i huruvida artikel 93.1 EA, artikel 191 EA, jämförd med artikel 3.1 i protokollet, liksom artikel 192.2 EA, jämförd med artikel 1.2 EA och artikel 2 d EA ska tolkas så, att de utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användning av kärnbränsle.
- 84 Genom artikel 93.1 EA åläggs medlemsstaterna att inbördes upphäva alla import- och exporttullar eller avgifter med motsvarande verkan samt alla kvantitativa import- och exportrestriktioner, som avser varor och produkter som omfattas av bestämmelserna i Euratomfördraget om den gemensamma marknaden på kärnenergiområdet.
- 85 Det finns därför anledning att pröva om den skatt som införts i KernbrStG, som inte utgör en tull eller en kvantitativ restriktion på import eller export, utgör en avgift med motsvarande verkan som en tull i den mening som avses i den bestämmelsen.

- 86 Artikel 93 EA utgör härvid tillsammans med de andra bestämmelser som omfattas av avdelning II, kapitel 9 i Euratomfördraget tillämpningen på ett mycket specialiserat område av de rättsprinciper som ligger till grund för den allmänna gemensamma marknaden (se, för ett liknande resonemang, avgörande 1/78, EU:C:1978:202, punkt 15).
- 87 Vad gäller kvalificeringen av ett nationellt uttag av skatt som en avgift med motsvarande verkan som en tull, ska det erinras om att det som rättfärdigar ett förbud mot tullar och avgifter med motsvarande verkan är att varje avgift – även om den är mycket liten – som tas ut då en vara passerar en gräns, utgör ett hinder för den fria rörligheten för varor, vilket förvärras av åtföljande administrativa formaliteter (se, analogt, dom Orgacom, C-254/13, EU:C:2014:2251, punkt 22 och där angiven rättspraxis).
- 88 Varje pålaga, hur liten denna än är och oavsett dess beteckning och utformning, som ensidigt läggs på varor på grund av att de passerar gränsen, när den inte är en tull i egentlig mening, utgör en avgift med motsvarande verkan (se, för ett liknande resonemang, dom Stadtgemeinde Frohnleiten och Gemeindebetriebe Frohnleiten, C-221/06, EU:C:2007:657, punkt 27, och dom Orgacom, C-254/13, EU:C:2014:2251, punkt 23).
- 89 Det ska här erinras om att det väsentliga kännetecknet för en avgift med motsvarande verkan som en tull, är att den särskilt utgår för importerade varor med undantag av liknande inhemska varor (se, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Frankrike, 90/79, EU:C:1981:27, punkterna 12 och 13, och dom Orgacom, C-254/13, EU:C:2014:2251, punkt 28).
- 90 Domstolen har emellertid slagit fast att en avgift som drabbar en vara som importeras från en annan medlemsstat, när det inte finns en identisk eller liknande nationell vara, inte utgör en tull med motsvarande verkan om den ingår i ett allmänt system med interna avgifter som systematiskt och enligt objektiva kriterier tas ut på kategorier av varor oavsett deras ursprung (se, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Frankrike, 90/79, EU:C:1981:27, punkt 14, och dom CRT France International, C-109/98, EU:C:1999:199, punkt 13).
- 91 Den skatt som införts i KernbrStG tas emellertid inte ut därför att kärnbränslet korsar en gräns, utan för dess användning för kommersiell framställning av elektricitet enligt artikel 1.1 KernbrStG, utan att åtskillnad görs utifrån kärnbränslets ursprung. Inte heller görs det någon sådan åtskillnad i KernbrStG vad gäller skattesatsen eller den betalningsskyldige för skatten.
- 92 Härav följer att den skatt som införts i KernbrStG inte utgör någon skatt med motsvarande verkan som en tull i den mening som avses i artikel 93.1 EA.
- 93 Med beaktande av den i punkt 90 ovan nämnd rättspraxis förändras denna slutsats inte av KLE:s påstående om att en mycket liten mängd kärnbränsle framställs i Tyskland.
- 94 Vad gäller artikel 191 EA och artikel 3.1 i protokollet, framgår det av en kombinerad tillämpning av dessa bestämmelser att Euratom, dess tillgångar, dess intäkter och dess andra varor är undantagna varje direkt beskattning.
- 95 Det ska här anges att KernbrStG inför en skatt på användningen av kärnbränsle för kommersiell framställning av elektricitet och inte en direkt skatt på bränslet.
- 96 Visserligen omfattas kärnbränslet med tillämpning av artikel 86 EA av Euratoms egendom. Men det är emellertid inte desto mindre så, att rätten att använda och konsumera kärnbränslet med tillämpning av artikel 87 EA tillkommer medlemsstaterna eller personer eller företag som disponerar över kärnbränslet på ett lagenligt sätt.

- 97 Härav följer att artikel 191 EA, jämförd med artikel 3.1 i protokollet, ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användning av kärnbränsle.
- 98 Vid den muntliga förhandlingen gjorde KLE vidare gällande att varor som punktbeskattas enligt tysk skatterätt utgör säkerhet för att punktskatten som är tillämplig på dem betalas. Således skulle Euratom, såsom ägare till kärnbränslet, kunna hållas ansvarig för att den betalningsskyldige betalar den i KernbrStG införda skatten. Detta skulle emellertid strida mot artikel 3 i protokollet.
- 99 Det ovannämnda argumentet, som framställdes och diskuterades för första gången under den muntliga förhandlingen vid domstolen, återfinns varken i beslutet om hänskjutande eller i de skriftliga yttranden som inkommit från berörda parter. Under dessa omständigheter och i avsaknad av mer preciserade och detaljerade uppgifter på denna punkt, anser domstolen att det inte med tillräcklig tydlighet framgår av ingivna handlingar att denna omständighet kan vara relevant för utgången i målet vid den nationella domstolen och således vara till nytta för densamma. Den nationella domstolen bär ansvaret för det rättsliga avgörandet och kan därför bäst avgöra vilka frågor som är relevanta med hänsyn till enskildheterna i det mål som den har att avgöra (se, för ett liknande resonemang, dom Flughafen Köln/Bonn, C-226/07, EU:C:2008:429, punkterna 37 och 38).
- 100 Vad slutligen avser artikel 192.2 EA, ålägger den bestämmelsen medlemsstaterna att avstå från alla åtgärder som skulle kunna äventyra förverkligandet av målen för Euratomfördraget.
- 101 Den hänskjutande domstolen undrar i huvudsak om den skatt som införts i KernbrStG skulle kunna äventyra förverkligandet av målet för Euratom att fastställa de villkor som krävs för en snabb etablering och ökning av kärnkraftsindustrin enligt artikel 1.2 EA, och uppfyllandet av Euratoms uppgift att tillförsäkra alla användare regelbunden och rättvis försörjning med malmer och kärnbränslen, enligt artikel 2 d EA.
- 102 Den kombinerade tillämpningen av artikel 192.2 EA och artikel 1.2 EA medför inte att medlemsstaterna är skyldiga att bibehålla eller öka användningen av kärnbränsle eller att förbjuda medlemsstaterna att beskatta användningen, vilket skulle innebära att användningen blev dyrare och således mindre tilltalande.
- 103 Vidare regleras genomförandet av skyldigheten i artikel 2 d EA i avdelning II, kapitel 6 i Euratomfördraget, vilket innehåller artiklarna 52–76. Dessa bestämmelser inrättar en gemensam ordning för försörjningen med malmer, råmaterial och speciella klyvbara material (dom ENU/kommissionen, C-357/95 P, EU:C:1997:144, punkt 2).
- 104 Av uppgifterna i målet framgår emellertid inte att den skatt som införts i KernbrStG – som, i likhet med vad KLE har anfört, gör användningen av kärnbränsle för den kommersiella framställningen av elektricitet dyrare – utgör ett åsidosättande av medlemsstaternas skyldigheter enligt dessa bestämmelser eller att den generellt sett står i konflikt med principerna för systemet, bland annat principen om lika tillgång till resurserna i artikel 52 EA eller principerna om prissättning i artiklarna 67 EA och 69 EA. Såsom kommissionen korrekt har påpekat, kan skatten nämligen inte påverka tillgången till bränsle för de som driver kärnkraftverk, eftersom den inte drabbar förvärvet av kärnbränsle, utan användningen av densamma.
- 105 Härav följer att skatten inte kan äventyra Euratoms fullgörande av sin skyldighet att tillförsäkra alla användare inom gemenskapen regelbunden och rättvis försörjning med malmer och kärnbränslen enligt artikel 2 d EA.

¹⁰⁶ Mot denna bakgrund ska den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artikel 93.1 EA, artikel 191 EA, jämförd med artikel 3.1 i protokollet, liksom artikel 192.2 EA, jämförd med artikel 1.2 EA och artikel 2 d EA ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet.

Rättegångskostnader

¹⁰⁷ Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) Artikel 267 FEUF ska tolkas så, att en nationell domstol som hyser tvivel om en nationell lagstiftning är förenlig med både unionsrätten och medlemsstatens grundlag varken förlorar möjligheten eller, i förekommande fall, befrias från skyldigheten att framställa en begäran om förhandsavgörande till Europeiska unionens domstol avseende tolkningen eller giltigheten av den lagen, med anledning av att ett förfarande för kontroll av den lagstiftningens förenlighet med grundlagen pågår vid den nationella domstol som är behörig att utföra denna kontroll.
- 2) Artikel 14.1 a i rådets direktiv 2003/96/EG av den 27 oktober 2003 om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet, och artikel 1.1 och 1.2 i rådets direktiv 2008/118/EG av den 16 december 2008 om allmänna regler för punktskatt och om upphävande av direktiv 92/12/EEG, ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet.
- 3) Artikel 107 FEUF ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet.
- 4) Artikel 93.1 EA, artikel 191 EA, jämförd med artikel 3.1 i protokoll (nr 7) om Europeiska unionens immunitet och privilegier, som fogats till fördragen EU, EUF och Euratom, liksom artikel 192.2 EA, jämförd med artikel 1.2 EA och artikel 2 d EA ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den i det nationella målet som föreskriver att skatt ska påföras på användningen av kärnbränsle vid kommersiell framställning av elektricitet.

Underskrifter